

Însemnări pariziene

Urmărit cu interes și încântare de un public compact, cel de al optulea „Festival Estival” parizian a permis o neobișnuit de largă privire panoramică asupra epocii muzicale din zilele noastre, descoperindu-i multiple aspecte și punând în lumină cele mai diverse tendințe, concepții, orientări sau modalități creatoare și valențe interpretative.

Desfășurat pe parcursul a mai bine de două luni festivalul și-a asigurat un mare cumul de valori artistice active și baze de susținere și de dotare hotărâtoare. Ministere și alte foruri oficiale, ambasade, fundații, instituții, case de discuri sau edituri, au permis prin efortul lor concentric realizarea în optime condiții a inițiativelor luate.

Spiritul animator al festivalului s-a putut desprinde foarte clar din atât de amicalul manifest al președintelui Georges Perrineau, care și-a încheiat apelul cu următoarele cuvinte :

În graiul universal și felurit al muzicii „Festivalul” va exprima mesajul pe care Parisul ar dori să-l poată adresa prietenilor săi din lumea întreagă.

Dacă în această seară veți fi mulțumiți, reveniți curînd să vă bucurați din nou împreună cu noi”.

Majoritatea concertelor au beneficiat de lăcașuri de minunată artă arhitectonică și veche faimă universală ca : bisericele Saint-Germain de Près, Saint Séverin, Sainte Chapelle, Saint-Eustache cu uriașa ei navă, palatul Conciergerie, Chapelle Royale de Vincennes iar alături marile amfiteatre ale facultății de drept sau Sorbonne.

Pentru a facilita accesul publicului, direcția festivalului a adoptat măsuri practice și simplificatoare ; cost absolut unitar, abonamente cu preț scăzut pentru șase intrări la libera alegere, bilete cu jumătate de preț pentru studenți, locuri numerotate și ocupate în ordinea venirii fiecăruia, fixarea orelor de începere pentru o parte din manifestări la nouă seara, pentru altele la șase, ținîndu-se seama de disponibilitățile orare ale tuturor.

Din caleidoscopul de necuprins a zece săptămîni de muzică, nivelul fără excepție superior al fiecărui moment al festivalului, nu poate îngădui selecții ci numai citări care dacă ar fi de altă alegere, n-ar fi cu nimic mai puțin legitime.

Personalități muzicale de strălucit prestigiu mondial sau grupări celebre și-au dat concursul. De pildă, Lily Laskine, unică în arta harpei ; Sandor Végh, stabilit în Franța, fondatorul cvartetului de coarde maghiar, considerat unul din cele mai desăvîrșite din lume, violonist larg recunoscut ca unul din interpreții capitali ai partitelor de Bach, (artistul este originar din Cluj) ; pianista France Clidat, marele premiu la concursul Franz Liszt din Budapesta (1965), avînd la activ înregistrarea integrală a operelor pentru pian ale compozitorului, sporite cu lucrări inedite, descoperite de ea însăși prin biblioteci europene ; Jean Pierre Rampal, care a deschis

flautului o lume de nouă poezie a sunetului și a unei înaripări concertante, străină oricărei simple prestidigitații mecanice și de cea mai netulburată naturalitate ; contrabasistul François Rabath, interpret fără egal al lui Bach, distingîndu-se prin chipul cu totul personal în care mînuiește acest instrument îngrat, al cărui surprinzător imblinzitor știe să fie.

Au mai putut fi ascultați cvartetul Parrenin, glorie a muzicii franceze de aproape trei decenii, format prin cinci ani de studii zilnice și avînd un repertoriu extrem de vast ca și nenumărate turnee în toate continentele, orchestra Radioteleviziunii franceze, „Orchestre de Paris”, orchestra Paillard, atît de cunoscută în lumea concertelor și a înregistrărilor.

Prezențele corale, pe cît de diferențiat caracterizate prin mijloace și particularități de redare, pe atît de constant păstrate la un impresionant nivel de artă, au înscris un cuprinzător repertoriu în festival, pornind de la pagini medievale sau de primă perioadă preclasică și pînă la Hindemith, Kodaly, E. Bloch, Duruflé, Poulenc, Tisné. Au fost ascultate în concert Corul Radioteleviziunii franceze, Corul de cameră din California și ansamblurile vocale din Lyon, din Berna și din Bruxelles.

Nu poate să nu fie relevantă participarea la festival cu un concert de tip unic, dată fiind alcătuirea lor instrumentală, a „Percuțiilor din Strassbourg”, imensă orchestră simfonică, compusă din 150 de persoane. Compartimentului instrumental tradițional al percuțiilor, în proporții foarte amplificate și orînduite pe grupe și familii și unor variate instrumente de creație nouă, li se alătură în „Percuțiile din Strassbourg”, puzderie de instrumente populare din diverse continente cu un ocean de timbruri nemăintîlnite în concert.

Acest complex instrument multiritmic și policolor dezvăluie resurse de infinită cuprindere de combinații speciale drept care compozitori ca Francis Miroglio, Tona Scherchen și Iannis Xenakis și desigur și alții, i-au dedicat lucrări aparte, adaptabile unul asemenea univers inedit de sunete.

Ospitalitatea nepărtinitoare oferită auditorilor a fost un adevărat reflex al aceleia care a prezidat la alegerea fără îngrădiri a oricăror evuri stilistice în programări, apelîndu-se în același timp și pe plan interpretativ atît la grupări sau soliști de renume de mult cucerit cît și la contingentele tinerești în curs de a-l cîștiga cu arderea unor talente proaspete și entuziaste, din acelea ce aduc pretutindeni frecvente și fervente servicii muzicii, cu tot mai vie strălucire.

Tineri organști excepționali, viguros răsăriți din vestita pepinieră de organști a Franței, asocieri instrumentale de dată mai apropiată ca Orchestra de cameră din Rouen, ca Ansamblul Enosis, concertmaistru și solistă fiind o generos înzestrată violonistă — Maryvone le Dizès Richard iar dirijorul, tînărul muzician Alexandre Myrat, dotat cu o certă vocație de șef de orchestră ca și o mare abundență de alte valori muzicale înconjurătoare, echivalînd aportul lor cu o adevărată stagiune muzicală de elită, au adus contribuții foarte valoroase.

Festivalul nu s-a rezumat însă la șaiszeci de concerte la care și-au dat concursul aproape treizeci de orchestre mari sau de cameră, franceze sau străine, soliști, grupări camerale. Paralel cu el s-a ținut un concurs internațional de clavecin, un curs internațional de dirijat, s-au imaginat jocuri și demonstrații extrem de atrăgătoare și de instructive pentru copii, în anumite puncte ale orașului. Ele se refereau, la natura și caracteristicile instrumentelor muzicale, cu lămuriri și inițieri sumare de tot soiul, răspunzându-se la sugestiile și întrebările celor mici. În fine, muzicalizarea unui cartier cu înregistrări experimentale și improvizate pentru simpli amatori, în numeroase locuri anticipat stabilite ale unui aceluiași cartier, cu explicații și comentarii și cu ajutorul unor grupe de specialiști.

Pe tot timpul festivalului a fost deschisă și o expoziție de fotografii de muzicieni, datorate unui mare artist francez maestru al instantaneului. Este vorba de celebrul Jean Pierre Leloir.

În tot decursul festivalului virtuozitatea individuală sau colectivă a celor ce i-au susținut programele a fost un auxiliar al întregii desfășurări, al măestriei autentice cu care acestea au fost prezentate publicului. Însă ceea ce s-a detașat cert a fost vibranta elevație a fiecărui muzician, a tuturor. Prin aceasta „Festivalul Estival” rămâne mai ales o ofrandă spirituală, deasupra oricăror sclipiri de încercată și superioară artă concertistică. Interpreții perindați în fața auditorilor le-au procurat acestora evidența că urmăresc minunați virtuoși sau că se găsesc chiar la sursele unor creații, pînă într-atît tot ce au comunicat ei a fost consacrat exprimării de adînc a mesajului fiecărei muzici, țel suprem al misiunii căreia i-au dăruit toate puterile sufletești ale artei lor.

Acest climat m-a impresionat cel mai mult în întregul Festival al Parisului, într-o atmosferă prin care străbătea un suflu de veritabilă fraternitate între interpreți și ascultători, cu toții trăind deopotrivă neprețuitele bucurii ale muzicii.

ROMEO ALEXANDRESCU

Festival Salzburg

Creat în 1917, din inițiativa poetului Hugo von Hofmannsthal, a regizorului Max Reinhardt și a compozitorului Richard Strauss, cărora li s-a adăugat și dirijorul Franz Schalk, Festivalul de vară de la Salzburg a dobîndit, în cele aproape șase decenii de existență, un prestigiu mondial pe deplin meritat.

Că festivalul acesta a cucerit ațiția adepți în rândurile artiștilor, ale publicului și criticilor de pretutindeni, lucrul își află o explicație firească în înseși tradițiile muzicale străvechi ale orașului, în frumusețea poziției sale geografice pe o prispă a Alpilor austrieci, pe cele două maluri ale râului Salzach, în nenumăratele amintiri istorice de gotic medieval și de baroc imbibat grațios cu sugestii renascentiste împrumutate din apropiata Italie. În al doilea rînd, la Salzburg au fost organizate festivități și chiar festivaluri muzicale încă din 1877, între care

zece mari evocări dedicate lui Mozart, cu prezența la pupitrul dirijoral a cîtorva dintre cei mai renumiți șefi de orchestră din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ca Hans Richter, Felix Mottl, Gustav Mahler, Richard Strauss și Karl Muck. Spectacolul cu *Nunta lui Figaro*, condus de Gustav Mahler și reluat în toate cele zece festivaluri mozartiene, executat după manuscrisul original de la Praga, a devenit un fel de emblemă a Salzburgului muzical și a festivalului său, care, în acest an, s-a desfășurat între 27 iulie și 31 august.

În 1926 a fost construită în oraș o mare sală de spectacole și concerte, denumită *Festspielhaus*, a cărei inaugurare s-a făcut, cu un ceremonial fastuos, prin prezentarea pieselor *Turandot* de Carlo Gozzi, în versiunea germană, *Slugă la doi stăpîni* de Goldoni, *La serva padrona* de Pergolesi și *Ariadna la Naxos* de Richard Strauss. S-au organizat, chiar de la acea dată, mari concerte în Dom și concerte de serenade în aer liber, din opera clasicilor și romanticilor vienezi, dirijate de Bruno Walter, Franz Schalk, Richard Strauss și Clemens Krauss. Din 1934, apariția unor dirijori străini la festivalurile de vară a imprimat orașului și manifestării sale anuale o strălucire neegalată de vreun alt festival european. La pupitrul reprezentațiilor de operă și al concertelor simfonice s-au perindat Toscanini, Weingartner, Klemperer, Mengelberg, Beecham și Erich Kleiber. Prin exemplul său, Salzburgul a contribuit la crearea unor manifestări periodice similare și în alte centre artistice de pe continent.

În anii ultimului război, festivalul a încetat cu desăvîrșire, pentru ca, după eliberarea Austriei, el să fie reluat și amplificat, ca sferă de cuprindere a muzicii și teatrului din lumea întreagă, după scopul preconizat de Hugo von Hofmannsthal în programul publicat de el în 1917: „*Scopul festivalului de la Salzburg este de a prilejui popoarelor lumii o întîlnire periodică prin intermediul celor mai înalte realizări în domeniul artei. Căutăm puritatea și frumusețea, și oferim cea mai nobilă dintre delectări. Aspirația noastră este ca aceste momente să contribuie la instaurarea unei păci spirituale în lume...*”

Nunta lui Figaro a fost prezentată, în acest an, în noua sală a Festspielhausului, zidită în 1960, avînd ca dirijor pe Herbert von Karajan, care este de altfel de mai mulți ani, conducătorul spiritual al festivalului salzburghez, adăugîndu-i și o scurtă stagiune de primăvară, în aprilie denumită *Osterfestspiele* — un fel de avanpremieră a celei estivale. În regia lui Jean-Pierre Ponnelle, opera lui Mozart și-a afirmat întreaga prospețime și grație și din perspectivă teatrală, în rolurile principale cu artiști lirici de talie mondială, ca Elisabeth Harwood /*Contesa*/, Tom Krause /*Contele*/, Teresa Stratas /*Suzane*/, Walter Berry /*Figaro*/, Jean Barbie /*Marcelina*/, Paolo Montarsolo /*Bartolo*/ și Tereza Berganza /*Cherubino*/.

Premiera actualei ediții a constituit-o, însă, punerea în scenă, în vechiul Festspielhaus, cu o acustică admirabilă și cu o intimitate a arhitecturii deosebit de adecvată muzicii lui Mozart, a operei *Idomeneo*, dirijată de Karl Böhm. Marele șef de orchestră vienez a apelat la partitura originală, cea cîntată în